

Resume

Natura 2000-område nr. 10 Holtemmen, Højsande og Nordmarken

Områdebeskrivelse

Området består først og fremmest af store lysåbne klitområder og skovbevoksede klitter. Store tilgroede klitarealer er de seneste år blevet ryddet. Desuden er her et stort, fugtigt kærområde med strandvoldssystemer og strandsøer samt en stor, tidligere lobeliesø.

Vigtigste naturværdier

Højsande og Nordmarken indeholder store arealer med veludviklet gråklit og klithede. Gråklitterne har en usædvanlig høj artsdiversitet af laver og indeholder bl.a. fine afblæsningsflader. Desuden findes ca 23 % af den kontinentale biogeografiske regions areal af skovbevokset klit i området, helt overvejende bevokset med birk og skovfyr. Sidstnævnte på sit formodentlig sidste naturlige voksested i Danmark. Holtemmen består af en unik mosaik af våde kær, våde heder, tørvelavninger og strandsøer. Her findes mere end halvdelen af landsdelens areal med tørvelavninger, som kendetegnes ved massiv forekomst af liden soldug, hvid og brun næbfrø samt liden ulvefod. Området har en række sjældne planter, bl.a. pæne bestande af orkideen hjertelæbe, stilk-månerude samt landets eneste voksested af strand-vortemælk. I Øster Foldgård Sø findes de sjældne planter strandbo og fin bunke. I Nordmarken findes Europas næststørste bestand af sommerfuglen ensianblåfugl.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret.

Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering). Naturtyperne rigkær, tidvis våd eng, strandeng, klitlavning og surt overdrev ligger som små, isolerede forekomster og er truede af yderligere fragmentering. Flere steder på lysåbne naturtyper og søer er der problemer med tilgroning med vedplanter og høje urter, ligesom invasive arter er en trussel for naturværdierne flere steder i området. Afvanding ved dræn, grøfter og vandindvinding er en trussel mod flere af søerne. På visse meget fint udviklede gråklitter og klitheder kan slitage være en trussel.

Målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper opnår gunstig bevaringsstatus. N10 indeholder store arealer med mose- og klitnaturtyper med en række sjældne arter. I området er der fokus på naturtyperne klithede, tørvelavning og skovklit, der forekommer i området med mere end 5 % af det kortlagte areal i den kontinentale biogeografiske region. Heraf er der særligt fokus på tørvelavning som findes med godt 11 % og skovklit med 23 %. Skovklitterne er for en stor del dækkede af skovfyr, som sandsynligvis findes på Læsø med sin sidste oprindelige danske forekomst. De ældste træer findes ved Højsande. Desuden er der fokus på grå klitter de grå klitter, der har en særlige artsrig og sårbar lavflora.

Områdets største sø har tidligere været en fin lobeliesø, men er blevet væsentlig forringet over en årrække.

I området findes de truede naturtyper våd hede, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder				X

Tilførelse af næringsstoffer til naturtyperne reduceres. De lysåbne naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje og skovnaturtypen sikres en naturtypebevarende drift. Invasive arter bekæmpes og deres spredning forebygges. De våde naturtyper sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi. Forekomsterne af strandenge, grå klit, klithede, klitlavning, tidvis våde enge og tørvelavning søges udvidet og sammenkædet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt. Ubeskyttet skovnatur sikres. Endelig udføres en særlig indsats for truede naturtyper og arter ved at arealet med rigkær, surt overdrev samt våde og tørre heder udvides.